

Y Strategaeth *Prevent*

canllaw i athrawon

Cynnwys

Cyflwyniad	6
Cefndir y ddyletswydd Prevent	7
Diffinio 'eithafiaeth' a 'radicaleiddio'	8
Y ddyletswydd Prevent	8
Rhoi 'sylw dyledus'	9
Asesu'r risgiau	9
Gweithio gydag asiantaethau eraill	12
Hyfforddiant a chyfrifoldebau staff unigol	12
Polisiâu TG	14
Cyngor ac arweiniad gan NASUWT	15
Atodiad 1 – Awdurdodau penodedig ym maes addysg, gofal plant ac addysg bellach sy'n atebol i'r ddyletswydd Prevent	16
Atodiad 2 – Rhestr wirio'r dyletswyddau Prevent – er gwybodaeth	18
Atodiad 3 – Cyhoeddiadau defnyddiol	20

Rhagair

Mae gan bob plentyn a pherson ifanc hawl sylfaenol i gael eu hamddiffyn rhag niwed ac i gael hyrwyddo eu lles. Mae athrawon ac arweinwyr ysgolion a cholegau wedi cydnabod erioed bod ganddyn nhw, law yn llaw â chydweithwyr mewn gwasanaethau cyhoeddus eraill, ran bwysig i'w chwarae wrth sicrhau bod plant a phobl ifanc yn ddiogel ac y gofelir amdanynt yn iawn.

Gall risgiau i ddiogelwch a lles ymddangos mewn amrywiol ffyrdd gan gynnwys y risg fod plant a phobl ifanc yn cael eu denu at derfysgaeth ac ideolegau y gellir eu defnyddio i gyfiawnhau gweithgareddau terfysgol.

Roedd Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 yn cyflwyno cyfrifoldebau newydd ac arwyddocaol ar ysgolion, colegau a'u staff mewn perthynas â'r materion hyn. Yn benodol, mae strategaeth 'Prevent' (Atal) Llywodraeth San Steffan yn gosod dyletswydd ar ysgolion a cholegau i atal plant a phobl ifanc rhag ymwneud â therfysgaeth na chefnogi terfysgaeth.

Mae'r strategaeth Prevent gan y Llywodraeth wedi ennyn beirniadaeth amrywiol, ac mae cyfran fawr o'r feirniadaeth honno'n ymwneud â'i dull cyffredinol o dargedu eithafiaeth Islamaidd fel y'i gelwir. Mae NASUWT wedi mynegi pryderon difrifol am y ddyletswydd Prevent ar ysgolion a cholegau, ac yn arbennig y diffyg pwyslais yn strategaeth Llywodraeth San Steffan ar hiliaeth a'r dde eithafol.

Bydd NASUWT yn parhau i bwyso ar y Llywodraeth i ddiwygio'r ddyletswydd Prevent er mwyn ymdrin â'r pryderon yma. Ond, mae'r Undeb yn ymwybodol o'i gyfrifoldeb am sicrhau bod yr aelodau'n ymwybodol o'r gofynion y mae'r ddyletswydd yn eu gosod arnynt.

Nod y canllaw yma yw sicrhau bod yr aelodau'n gallu ymwneud â'r ddyletswydd Prevent mewn ffordd wybodus ac adeiladol sy'n hybu cydraddoldeb ac amrywiaeth, yn hybu cydlyniant cymunedol ac yn mynd i'r afael â gwahaniaethau a rhagfarn ymhob sefyllfa addysgol.

Chris Keates (Ms)

Ysgrifennydd Cyffredinol NASUWT

Cyflwyniad

1. Mae'r canllaw yma'n:
 - rhoi crynodeb o'r goblygiadau ar ysgolion a cholegau o ganlyniad i bolisi gwrth-eithafiaeth Llywodraeth San Steffan, yn arbennig strategaeth Prevent; ac yn
 - cynghori sut y gall ysgolion a cholegau gyflawni eu rhwymedigaethau o dan y ddyletswydd Prevent.
2. Mae'r holl ddogfennau y cyfeirir atynt yn y canllaw yma ar gael ar wefan NASUWT ar **www.nasuwt.org.uk/prevent**.

Nodyn pwysig

Mae cyfrifoldebau cyfreithiol clir ar ysgolion a cholegau i sicrhau bod eu staff yn gallu cefnogi'r gwaith i gyflawni'r ddyletswydd Prevent. Disgrifir y cyfrifoldebau yn y canllaw yma.

Mae rhwymedigaeth ar aelodau unigol o'r staff i gymryd pa gamau bynnag y gallant i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel. Mae hyn yn berthnasol hyd yn oed os yw'r ysgol neu'r coleg yn methu cyflawni unrhyw un neu ragor o'u cyfrifoldebau'n effeithiol. Er enghraifft, mae'r rhwymedigaeth yn berthnasol hyd yn oed os yw'r ysgol neu'r coleg yn methu darparu hyfforddiant effeithiol neu sefydlu trefniadau effeithiol ar gyfer rhoi gwybod am bryderon.

Gallai'r staff gael eu disgyblu neu wynebu mathau eraill o gosb os nad ydynt yn cymryd camau i amddiffyn plant a phobl ifanc sydd mewn perygl pan fo'n bosibl ac yn rhesymol iddynt wneud hynny.

Mae'r canllaw yma'n egluro pa gamau y dylai athrawon eu cymryd i gyflawni eu cyfrifoldebau mewn perthynas â'r ddyletswydd Prevent.

Dylai ein haelodau gysylltu â NASUWT i gael rhagor o gymorth a chynghor os ydynt yn pryderu am y trefniadau yn eu hysgol neu goleg i gyflawni'r ddyletswydd Prevent.

Cefndir y ddyletswydd Prevent

3. Mae strategaeth drosfwaol y DU ar gyfer gwrthderfysgaeth a gwrth-eithafiaeth (CONTEST) yn cynnwys pedair prif elfen:
 - **Erlid:** datgelu ac archwilio bygythiadau er mwyn tarfu ar ymosodiadau terfysgol a'u hatal;
 - **Atal:** herio unrhyw syniadau eithafol er mwyn rhwystro pobl rhag dod yn derfysgwyr neu gefnogi terfysgaeth;
 - **Amddiffyn:** cryfhau amddiffyniad y DU rhag ymosodiad terfysgol; a
 - **Pharatoi:** lliniaru effeithiau ymosodiad terfysgol os na ellir ei atal.
4. Prevent yw'r elfen o'r strategaeth CONTEST sydd fwyaf perthnasol i ysgolion a cholegau. Mae'r strategaeth CONTEST yn sefydlu tri amcan craidd ar gyfer Prevent, sef:
 - ymateb i her ideolegol terfysgaeth a'r bygythiad yr ydym yn ei wynebu gan y rhai sy'n ei hyrwyddo;
 - atal pobl rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth a sicrhau eu bod yn derbyn cyngor a chefnogaeth addas; a
 - gweithio gydag amrywiaeth eang o sectorau (gan gynnwys addysg, cyfiawnder troseddol, ffydd, elusennau, y we ac iechyd) pan fydd risg o radicaleiddio y mae angen ymdrin â hi.
5. Yn ôl asesiad diogelwch swyddogol Llywodraeth San Steffan, mae'r mwyaf arwyddocaol o'r bygythiadau terfysgol a'r bygythiadau i ddiogelwch y DU yn dod gan fudiadau terfysgol rhyngwladol a chan grwpiau megis Al-Qaeda a'r Wladwriaeth Islamaidd/ISIS/ISIL/Daesh.¹ Er bod y Gwasanaeth Diogelwch MI5 yn nodi mai'r mudiadau terfysgol Islamaidd hynny sy'n gweithredu yn Syria ac Irac sy'n achosi'r bygythiad mwyaf, mae'n nodi bod bygythiadau hefyd yn dod allan o rannau eraill o'r Dwyrain Canol, o Ogledd, Dwyrain a Gorllewin Affrica, ac o Dde a De Ddwyrain Asia.²

1 www.gov.uk/government/publications/recognising-the-terrorist-threat/recognising-the-terrorist-threat#threat-levels. (Agorwyd ar 12 Gorffennaf 2017)

2 www.mi5.gov.uk/international-terrorism. (Agorwyd ar 12 Gorffennaf 2017)

6. Mae Llywodraeth San Steffan hefyd yn nodi bod terfysgaeth sy'n gysylltiedig â Gogledd Iwerddon yn fygythiad ym Mhrydain Fawr ac yng Ngogledd Iwerddon.³ Hefyd, mae'r strategaeth CONTEST yn nodi bod terfysgwyr sy'n gysylltiedig â'r dde eithafol yn parhau'n fygythiad i ddiogelwch a diogelu.

*'Mae ideoleg y grwpiau adain dde eithafol am oruchafiaeth y dyn gwyn wedi darparu'r ysbrydoliaeth a'r cyfiawnhad hefyd i bobl sydd wedi cyflawni gweithredoedd terfysgol adain dde eithafol.'*⁴

Diffinio 'eithafiaeth' a 'radicaleiddio'

7. Dyma'r diffiniad o 'eithafiaeth' yn y canllawiau statudol: *'gwrthwynebiad lleisiol neu weithredol i werthoedd Prydeinig sylfaenol, gan gynnwys democratiaeth, rheolaeth y gyfraith, rhyddid unigol a pharch a goddefgarwch tuag at y rheiny sydd â ffydd neu gred wahanol.'*⁵ Mae'r diffiniad o 'eithafiaeth' hefyd yn cynnwys *'galwadau am farwolaeth aelodau o'n lluoedd arfog'*.⁶
8. Mae gwefan y Gwasanaeth Diogelwch MI5 yn disgrifio gweithgareddau eithafol fel rhai sy'n cynnwys ymosodiadau uniongyrchol, cynllunio ymosodiadau uniongyrchol a chefnogi terfysgaeth drwy radicaleiddio unigolion i gredu ei bod hi'n gyfiawn ymuno â rhwydwaith terfysgol neu wneud ymosodiad terfysgol, codi arian at rwydweithiau terfysgol yn cynnwys dargyfeirio arian a roddwyd i elusennau dilys, a helpu unigolion sydd wedi'u radicaleiddio i deithio dramor i ymuno â grŵp terfysgol ac o bosib dderbyn hyfforddiant.⁷
9. 'Radicaleiddio' yw'r hyn a wneir i berson i beri iddo/iddo ddechrau cefnogi terfysgaeth a ffurfiau ar eithafiaeth.

Y ddyletswydd Prevent

10. Ers 1 Gorffennaf 2015, mae pob ysgol, coleg a darparwr gofal plant y blynyddoedd cynnar wedi bod yn atebol i ddyletswydd o dan Adran 26 Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015.⁸ Fel arfer, gelwir hon yn y ddyletswydd Prevent, ac mae'n gofyn bod ysgolion, colegau ac awdurdodau penodedig eraill ym maes addysg a gofal plant yn rhoi *'sylw dyledus i'r angen i atal pobl rhag cael eu denu at derfysgaeth'*.⁹

3 www.gov.uk/terrorism-national-emergency/terrorism-threat-levels. (Agorwyd ar 12 Gorffennaf 2017)

4 Ibid.

5 Llywodraeth EM (2015) *Prevent Duty guidance for England and Wales*, tudalen 2.

6 Ibid, tudalen 2.

7 www.mi5.gov.uk/international-terrorism. (Agorwyd ar 12 Gorffennaf 2017)

8 Mae rhestr gyflawn yn Atodiad 1 y canllaw yma o'r awdurdodau ym maes addysg a gofal plant a bennir gan y Ddeddf.

9 Llywodraeth EM (2015) *Prevent Duty guidance for England and Wales*.

11. Mae adran 26 y Ddeddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch wedi'i chefnogi gan ganllawiau statudol.¹⁰
12. Mae'r ddyletswydd Prevent yn gofyn i ysgolion a cholegau ganfod plant a phobl ifanc a allai fod yn agored i'w radicaleiddio. Rhaid i ysgolion a cholegau fod yn ymwybodol hefyd o'r camau y dylent eu cymryd pan fo plant a phobl ifanc fel yma wedi'u hamlygu fel unigolion a allai fod yn agored i'w radicaleiddio.
13. Mae gofyn i bob ysgol addysgu cwricwlwm eang a chytbwys sy'n hybu datblygiad ysbrydol, moesegol, diwylliannol, meddyliol a chorfforol ei disgyblion. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi cynhyrchu canllawiau i ysgolion i'w helpu i ddatblygu gwrthsafiad i eithafiaeth drwy hybu cydlyniant cymunedol.¹¹ Mae'r canllawiau statudol yn pennu'r gofynion yma fel dulliau allweddol y gall ysgolion eu defnyddio i ddatblygu gwrthsafiad i eithafiaeth.¹²

Rhoi 'sylw dyledus' i'r angen i atal pobl rhag cael eu denu at derfysgaeth

14. Mae'r canllawiau statudol ar Prevent yn cadarnhau bod pedwar prif faes gweithgarwch y gall ysgolion a cholegau eu defnyddio i ddangos eu bod yn rhoi 'sylw dyledus' i'r angen i atal pobl rhag cael eu denu at derfysgaeth:
 - asesu'r risgiau;
 - gweithio gydag asiantaethau eraill;
 - hyfforddiant a chyfrifoldebau staff unigol;
 - polisïau ac arferion TG.
15. Nodir cyngor ynghylch yr elfennau hyn o'r ddyletswydd yn fanylach isod.

Asesu'r risgiau

16. Disgwylir i bob ysgol a choleg asesu maint y risg y bydd plant a phobl ifanc yn cael eu denu at derfysgaeth. Rhaid i'r staff mewn ysgolion a cholegau allu arddangos dealltwriaeth gyffredinol o'r risgiau sy'n effeithio ar blant a phobl ifanc yn eu hardal. Rhaid iddynt hefyd allu dangos dealltwriaeth benodol o sut i ganfod unigolion a allai fod mewn perygl o gael eu radicaleiddio a'r hyn y gallent ei wneud i gefnogi'r unigolion yma.

¹⁰ Llywodraeth EM (2015). *Prevent Duty guidance for England and Wales*.

¹¹ Llywodraeth Cymru (Ionawr 2011) *Gwrthsafiad a Pharch: Datblygu Cydlyniant Cymunedol – dealltwriaeth gyffredin ar gyfer ysgolion a'u cymunedau*. Sydd ar gael ar: <http://gov.wales/docs/dcells/publications/110209respectcy.pdf>. Agorwyd ar: 21/7/17.

¹² Paragraff 58, *Revised Prevent Duty guidance for England and Wales* (diwygiedig).

17. Disgwylir i ysgolion a cholegau fod â gweithdrefnau clir i gefnogi plant sydd mewn perygl o gael eu radicaleiddio. Dylid ystyried y disgwyliadau hyn yng nghyd-destun y polisïau a'r gweithdrefnau diogelu cyffredinol sydd gan yr ysgol neu'r coleg. Er na ofynnir yn benodol am hyn yn y canllawiau statudol, mae NASUWT yn argymhell bod y gweithdrefnau hyn yn cael eu hymgorffori ym mholisi diogelu'r ysgol neu'r coleg.
18. Disgwylir i'r staff i gyd allu asesu'r risg y gallai plant a phobl ifanc gael eu denu at eithafiaeth neu derfysgaeth. Mae'r asesiad risg yn cynnwys deall pryd y mae plentyn neu berson ifanc yn ymwneud ag ideoleg eithafol, yn bwriadu peri niwed a/neu'n gallu cyflawni gweithredoedd treisgar.
19. Mae NASUWT yn cyngori arweinwyr ysgolion a cholegau i sicrhau bod modd i bob aelod o'u staff dderbyn hyfforddiant, gan gynnwys hyfforddiant diweddar, o fewn y diwrnod gwaith, fel eu bod yn gallu asesu risgiau'n briodol.

Asesu'r risgiau o radicaleiddio

Defnyddir tri dimensiwn i asesu i ba raddau y mae plant a phobl ifanc mewn perygl o gael eu denu at weithgareddau sy'n gysylltiedig â therfysgaeth: sef ymgysylltiad, bwriad a gallu. Dylid ystyried pob un o'r ffactorau hyn ar wahân.

Ymgysylltu

Weithiau, cyfeirir at ffactorau ymgysylltu fel 'bachau seicolegol'. Maent yn cynnwys anghenion, rhagdueddiadau, cymhellion a dylanwadau cyd-destunol, a gyda'i gilydd, maent yn mapio llwybr yr unigolyn at derfysgaeth. Gallant gynnwys:

- teimlo dicter ac anghyfiawnder;
- teimlo dan fygythiad;
- angen am hunaniaeth, ystyr a pherthyn;
- dyhead am statws;
- dyhead am gyffro ac antur;
- dyhead am dra-arglwyddiaethu ar bobl eraill a'u rheoli;

- rhagdueddiad i gael eu cyflyru;
- dyhead am newid gwleidyddol neu foesol;
- yn bachu'r cyfle i gymryd rhan;
- teulu neu ffrindiau'n ymwneud ag eithafiaeth;
- bod mewn cyfnod o drawsnewid mewn bywyd;
- wedi'u dylanwadu gan grŵp neu'n cael eu rheoli gan grŵp;
- problemau iechyd meddwl perthnasol.

Bwriad i beri niwed

Nid yw pawb sy'n cael eu denu gan grŵp, achos neu ideoleg yn mynd ati i ddatblygu bwriad i beri niwed, felly caiff y dimensiwn hwn ei ystyried ar wahân. Mae ffactorau bwriad yn disgrifio'r meddylfryd sy'n gysylltiedig â pharodrwydd i ddefnyddio trais ac ymdrin â'r hyn y byddai'r unigolyn yn ei wneud ac i ba ddiben. Gallant gynnwys:

- gor-ymuniaethu â grŵp neu ideoleg;
- syniadaeth 'ni a nhw';
- dad-ddyneiddio'r gelyn;
- agweddau sy'n cyfiawnhau troseddu;
- ffordd niweidiol o gyflawni diben;
- amcanion niweidiol.

Y gallu i beri niwed

Nid yw pawb sy'n dymuno peri niwed ar ran grŵp, achos neu ideoleg yn gallu gwneud hynny. Felly mae'r hyn y mae'r unigolyn yn gallu ei wneud yn ystyriaeth bwysig wrth asesu'r risg o niwed i'r cyhoedd. Gall y ffactorau gynnwys:

- gwybodaeth, sgiliau a chymwyseddau'r unigolyn;
- mynediad at rwydweithiau, cyllid neu offer;
- gallu troseddol.

Mae'r canllaw swyddogol ar asesu risg yn ei gwneud hi'n glir nad yw aelodaeth o grŵp ethnig, crefyddol neu gymdeithasol penodol neu ddilyn arferion crefyddol yn ffactor risg ac nid yw'n sail gyfreithlon dros bryderu yng nghyd-destun *Prevent*.

Ffynonellau: Llywodraeth EM (2012) Channel: Vulnerability Assessment Framework; Y Coleg Plismona a Gwasanaeth Heddlu Metropolitan Llundain (2015) Channel General Awareness.

Gweithio gydag asiantaethau eraill

20. Disgwylir i ysgolion a cholegau weithio mewn partneriaeth ag asiantaethau perthnasol eraill. Yr hyn a ddisgwylir fan lleiaf yw bod ysgolion a cholegau'n rhoi ystyriaeth i bolisiâu a gweithdrefnau'r Byrddau Lleol Diogelu Plant sy'n ymwneud â radicaleiddio ac eithafiaeth.
21. Mae'r Swyddfa Gartref yn ariannu cydlynwyr Prevent pwrpasol i weithio gyda chymunedau a sefydliadau, gan gynnwys ysgolion a cholegau, mewn ardaloedd a bennwyd fel rhai arbennig o 'agored i berygl'. Gall y Byrddau Lleol Diogelu Plant roi gwybod i ysgolion a yw'r cymorth ychwanegol hwn ar gael yn eu hardal ai peidio.
22. Pan fo'n briodol, disgwylir i ysgolion a cholegau weithio gyda'r heddlu a sefydliadau eraill yn y gymdeithas sifil sy'n gallu darparu cyngor a chymorth ar sut i weithredu'r ddyletswydd Prevent.
23. Disgwylir i ysgolion a cholegau ymgysylltu â rhieni a pherthnasau plant a phobl ifanc oherwydd maent mewn sefyllfa allweddol i ganfod arwyddion o radicaleiddio posibl. Pan fo teuluoedd yn mynegi pryderon am blant a phobl ifanc, disgwylir i ysgolion a cholegau allu eu cyfeirio at gymorth priodol, gan gynnwys y rhaglen Channel a ddisgrifir isod.

Hyfforddiant a chyfrifoldebau staff unigol

24. Dylai ysgolion a cholegau sicrhau bod pob aelod o'u staff yn gallu cyfrannu at gyflawni'r ddyletswydd Prevent. Yr hyn a ddisgwylir fan lleiaf yw bod yr aelod o staff a enwir yn Berson Uwch Dynodedig yn derbyn hyfforddiant ymwybyddiaeth Prevent a'i bod/fod felly ar gael i roi cyngor a chymorth i aelodau eraill o'r staff ynglŷn â diogelu plant a phobl ifanc sydd mewn perygl o gael eu radicaleiddio. Mae NASUWT yn credu y dylid rhoi'r amser a'r adnoddau angenrheidiol i'r

aelod hwn o staff i wneud hyfforddiant ac i gyflawni ei gyfrifoldebau'n effeithiol. Mae'r Undeb yn credu hefyd y dylai'r aelod hwn o staff fod mewn swydd uwch o fewn yr ysgol.

25. Disgwylir i bob aelod o'r staff mewn ysgolion neu golegau sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc ddeall mai radicaleiddio yw'r broses o ddenu plant a phobl ifanc at eithafiaeth a sut gallant fod yn agored i gael eu denu at derfysgaeth o ganlyniad i hynny.
26. Dylai pob aelod o'r staff ddeall ystyr y term 'eithafiaeth' a sut y defnyddir eithafiaeth i gyfiawnhau gweithgareddau sy'n gysylltiedig â therfysgaeth. Dylent fod yn ymwybodol hefyd o ba fesurau sydd ar gael i atal pobl rhag cael eu denu at derfysgaeth a sut i herio ideolegau eithafol a allai fod yn gysylltiedig â therfysgaeth. Hefyd, dylent ddeall sut i gael cymorth i bobl a allai fod yn cael eu hecsbloetio gan ddylanwadau radicaleiddiol.
27. Dylai pob aelod o'r staff fod yn ymwybodol o brosesau mewnol y sefydliad ar gyfer diogelu, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â radicaleiddio. Dylai athrawon ddefnyddio'r gweithdrefnau hyn i fynegi eu pryderon am blentyn neu berson ifanc wrth eu Person Uwch Dynodedig a/neu eu pennaeth.
28. Mae'r canllawiau statudol ar ddiogelu'n nodi'n glir y dylai aelod o'r staff sy'n mynegi pryder wasgu am ailystyried y mater os daw'n amlwg nad yw eu pryder wedi derbyn sylw priodol drwy brosesau mewnol.¹³
29. Mae rhwymedigaeth gyfreithiol ar bob aelod o'r staff i fynegi pryderon am blant a phobl ifanc unigol yn uniongyrchol wrth asiantaethau allanol priodol os ydynt yn credu bod eu pryderon heb gael eu trin yn briodol gan eu hysgol neu goleg. Mae'r rhwymedigaeth hon yn berthnasol hyd yn oed os yw'r aelod o staff wedi dilyn gweithdrefnau diogelu mewnol yr ysgol neu'r coleg.
30. Rhaglen gymorth y Llywodraeth, sef Channel, yw'r prif ddull y disgwylir i ysgolion a cholegau ei ddefnyddio i fynegi pryderon am blant a phobl ifanc y credant eu bod mewn perygl o gael eu radicaleiddio. Mae Panel Channel ymhob awdurdod lleol, ac mae'n goruchwyllo'r gwaith o asesu risgiau a'r gweithgareddau cymorth

¹³ Llywodraeth Cymru (2015) *Cadw Dysgwyr yn Ddiogel*. Sydd ar gael ar: (<http://learning.gov.wales/docs/learningwales/publications/150114-keeping-learners-safe-cy.pdf>), agorwyd ar 21/7/17.

ymhob ysgol a choleg.¹⁴ Y Panelau Channel a'r Byrddau Lleol Diogelu Plant yw'r prif ffynonellau ar gyfer cael gwybodaeth am risgiau cyffredinol radicaleiddio y mae disgwyl i bob aelod o'r staff mewn ysgolion a cholegau fod yn ymwybodol ohonynt.

31. Disgwylir i ysgolion a cholegau ddarparu gwybodaeth i'w staff i gyd am y rhaglen Channel leol a'r cyngor a'r cymorth y mae'n eu cynnig. Ond, os nad yw'r wybodaeth hon ar gael, gall athrawon gael manylion gan eu heddlu lleol neu gan eu Bwrdd Lleol Diogelu Plant.
32. Gall athrawon sy'n pryderu am blentyn neu berson ifanc wneud atgyfeiriad yn gyfrinachol i'r rhaglen Channel leol. Gall athrawon hefyd fynegi pryderon ynglŷn â radicaleiddio drwy ffonio rhif di-argyfwng cenedlaethol yr heddlu (101).
33. Mae'r Coleg Plismona wedi cynhyrchu modiwl cyffredinol ar-lein i roi hyfforddiant ymwybyddiaeth am ddull Channel o asesu risgiau.¹⁵ Mae'r adnodd hwn yn darparu gwybodaeth ynglŷn â chanfod ffactorau a allai wneud plant a phobl ifanc yn agored i'w radicaleiddio ac mae'n esbonio sut i wneud atgyfeiriad i'r rhaglen Channel. Dylai athrawon ystyried defnyddio'r deunyddiau hyn er mwyn datblygu eu dealltwriaeth o'u cyfrifoldebau o dan y ddyletswydd Prevent, yn enwedig os nad oes hyfforddiant a chymorth digonol wedi cael eu darparu gan eu hysgol neu goleg.
34. Gellir cael gafael ar becynnau hyfforddi eraill, megis rhaglen gweithdy WRAP (Workshop to Raise Awareness of Prevent) y Swyddfa Gartref, drwy'r Panel Channel lleol neu, lle maent ar gael, gan arweinwyr Prevent pwrpasol sydd wedi'u penodi gan y Swyddfa Gartref.
35. Mae rhagor o wybodaeth am y deunyddiau hyfforddi hyn ar y wefan 'Educate Against Hate' (mae rhagor o fanylion ar www.nasuwat.org.uk/prevent).

Polisiâu TG

36. Mae'n ofynnol i ysgolion a cholegau sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu cadw'n ddiogel rhag deunyddiau terfysgol ac eithafol wrth fynd ar y we pan maent yn bresennol yn y sefydliad. Mae hyn yn

14 Llywodraeth EM (2015) *Channel Duty Guidance: Protecting vulnerable people from being drawn into terrorism*. (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/425189/Channel_Duty_Guidance_April_2015.pdf), agorwyd ar 18/7/17.

15 Y Coleg Plismona a Gwasanaeth Heddlu Metropolitan Llundain (2015) *Channel General Awareness*. Sydd ar gael ar: (http://course.ncalt.com/Channel_General_Awareness/01/index.html), agorwyd ar 16/01/16.

cynnwys sicrhau lefelau priodol o hidlo, waliau tân effeithiol ar y we a phlatfformau cyfryngau cymdeithasol diogel er mwyn osgoi camdriniaeth.¹⁶ Dylai athrawon wneud yn siŵr eu bod yn dilyn polisïau eu hysgol neu goleg ac yn rhoi gwybod am unrhyw bryderon am ddeunyddiau a welir gan blant a phobl ifanc, naill ai ar y safle neu yn rhywle arall, a hynny drwy drefniadau diogelu mewnol.

37. Mae Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu cyngor a chanllawiau am y camau y dylai ysgolion eu cymryd i gyflawni'r agwedd hon o'r ddyletswydd.¹⁷ Hefyd, mae Llywodraeth San Steffan wedi cyhoeddi gwybodaeth am y ffyrdd y gall ysgolion a cholegau fynd i'r afael â'r ffordd y defnyddir y cyfryngau cymdeithasol i radicaleiddio plant a phobl ifanc.¹⁸ Dylai athrawon wneud yn siŵr eu bod yn gyfarwydd â chynnwys y cyhoeddiadau hyn.

Cyngor ac arweiniad gan NASUWT

38. Dylai athrawon gysylltu â NASUWT i gael cyngor ac arweiniad os ydynt yn cael anawsterau gyda'u cyflogwr o ganlyniad i'r ddyletswydd Prevent. Yn benodol, dylai aelodau geisio cymorth os na allent gyflawni eu cyfrifoldebau o dan y ddyletswydd Prevent yn effeithiol. Dylai athrawon hefyd gysylltu â'r Undeb os ydynt yn credu bod eu cyflogwr yn rhoi gofynion afresymol neu amhriodol arnynt mewn perthynas â mynd i'r afael â radicaliaeth neu eithafiaeth.
39. Bydd NASUWT yn cynrychioli buddiannau ei aelodau'n gadarn.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Llywodraeth Cymru (2015) *Cadw Dysgwyr yn Ddiogel*.

¹⁸ Yr Adran Addysg (DfE)/Y Swyddfa Gartref (2015) *How social media is used to encourage travel to Syria and Iraq*. (https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/440450/How_social_media_is_used_to_encourage_travel_to_Syria_and_Iraq.pdf), agorwyd ar 20/7/17.

Atodiad 1

Awdurdodau penodedig ym maes addysg, gofal plant ac addysg bellach sy'n atebol i'r ddyletswydd Prevent¹⁹

- Unigolyn a awdurdodir yn rhinwedd gorchymyn a wneir o dan adran 70 Deddf Dadreoleiddio a Chontractio Allan 1994 i gyflawni swyddogaeth a bennir yn Atodlen 36A i Ddeddf Addysg 1996.
- Unigolyn y gwneir trefniadau gydag ef/hi ar gyfer darparu addysg o dan adran 19 Deddf Addysg 1996 neu adran 100 Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006 (mewn achosion o salwch, gwahardd ac ati).
- Perchennog sefydliad sy'n:
 - (a) ysgol a gymeradwyir o dan adran 342 Deddf Addysg 1996,
 - (b) ysgol a gynhelir yn unol ag ystyr adran 20(7) Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998,
 - (c) ysgol feithrin a gynhelir yn unol ag ystyr adran 22(9) o'r Ddeddf honno,
 - (ch) ysgol annibynnol a gofrestrir o dan adran 158 Deddf Addysg 2002,
 - (d) sefydliad addysgol annibynnol a gofrestrir o dan adran 95(1) Deddf Addysg a Sgiliau 2008, neu
 - (dd) Academi darpariaeth amgen yn unol ag ystyr adran 1C Deddf Academiâu 2010.
- Unigolyn a bennir neu a enwebir mewn cyfarwyddyd a wneir mewn perthynas â chyflawni swyddogaethau awdurdod lleol, a roddir gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg o dan adran 497A Deddf Addysg 1996 (gan gynnwys yr adran honno fel y cafodd ei gweithredu yn adran 50 Deddf Plant 2004 neu adran 15 Deddf Gofal Plant 2006).
- Unigolyn a restrir ar gofrestr a gedwir gan Brif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru o dan Ran 2 Deddf Safonau Gofal 2000.
- Corff llywodraethu sefydliad sy'n gymwys yn unol ag ystyr adran 11 Deddf Addysg Uwch 2004.
- Darparwr addysg neu hyfforddiant:
 - (a) y mae Pennod 3 Rhan 8 Deddf Addysg ac Arolygiadau 2006 yn berthnasol iddo, ac

¹⁹ Atodlen 6, *Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015* (<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/6/schedule/6/enacted>), agorwyd ar 18/7/17.

(b) a ariennir gan, neu a ariennir o dan drefniadau ar ei gyfer a wneir gan, yr Ysgrifennydd Gwladol dros Addysg neu Brif Weithredwr yr Asiantaeth Ariannu Sgiliau.

- Unigolyn a gofrestrir o dan Bennod 2, 2A, 3 neu 3A Rhan 3 Deddf Gofal Plant 2006 neu o dan adran 20 Mesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010 (mccc 1).
- Corff corfforaethol y mae awdurdod lleol wedi mynd i drefniadau ag o, o dan Ran 1 Deddf Plant a Phobl Ifanc 2008.
- Unigolyn a bennir mewn cyfarwyddyd a wneir mewn perthynas â chyflawni swyddogaethau awdurdod lleol, a roddir gan Weinidogion Cymru o dan adran 25 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013 (dccc 1) (gan gynnwys yr adran honno fel y cafodd ei gweithredu yn adran 50A Deddf Plant 2004 neu adran 29 Deddf Gofal Plant 2006).
- Corff llywodraethu sefydliad addysgol a gynhelir gan awdurdod lleol yng Nghymru.
- Corff llywodraethu neu berchennog sefydliad (nad yw ar unrhyw restr arall) lle mae mwy na 250 o fyfyrwyr, ac eithrio myfyrwyr sy'n dilyn cyrsiau dysgu o bell, yn dilyn:
 - (a) cyrsiau i baratoi ar gyfer arholiadau sy'n gysylltiedig â chymwysterau a reoleiddir gan y Swyddfa Rheoleiddio Cymwysterau ac Arholiadau neu Lywodraeth Cymru;
 - (b) cyrsiau a ddisgrifiwyd yn Atodlen 6 i Ddeddf Diwygio Addysg 1988 (cyrsiau addysg uwch).

Atodiad 2

Rhestr wirio'r ddyletswyddau Prevent – er gwybodaeth

Mae'r rhestr wirio isod yn nodi'r camau allweddol y dylai ysgolion a cholegau eu cymryd i weithredu'r ddyletswydd Prevent. Dylid darllen y rhestr wirio ar y cyd â'r cyngor a'r arweiniad sydd yn y ddogfen hon.

Dylai ysgolion a cholegau:

1. fod yn gyfarwydd â'r canllawiau statudol ynghylch y ddyletswydd Prevent;
2. ddeall y diffiniad o eithafiaeth sydd yn y canllawiau statudol ynghylch Prevent;
3. geisio gwybodaeth am y risgiau cyffredinol sy'n gysylltiedig ag eithafiaeth a radicaleiddio y mae plant a phobl ifanc eu hardal yn eu hwynebu;
4. ddefnyddio gweithdrefnau diogelu cyfredol eu sefydliad er mwyn mynd i'r afael â'r materion y gallai plant a phobl ifanc eu hwynebu mewn perthynas â radicaleiddio ac eithafiaeth;
5. ystyried polisïau a gweithdrefnau'r Byrddau Lleol Diogelu Plant mewn perthynas â'r ddyletswydd Prevent;
6. gymryd cyngor gan y Byrddau Lleol Diogelu Plant ynglŷn â sut y dylai ysgolion a cholegau ymgysylltu ag asiantaethau eraill, gan gynnwys yr heddlu ac, os cânt eu defnyddio, cydlynwyr Prevent arbenigol;
7. ganiatáu i'r Person Uwch Dynodedig gael hyfforddiant Prevent, gan gynnwys hyfforddiant a gyflwynir drwy raglen gweithdy WRAP (Workshop to Raise Awareness of Prevent) y Swyddfa Gartref;
8. ddarparu'r amser a'r adnoddau angenrheidiol i'r Person Uwch Dynodedig gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol;
9. sicrhau bod pob aelod o'u staff sy'n gweithio'n uniongyrchol â phlant a phobl ifanc yn deall mai radicaleiddio yw'r broses o ddenu plant a phobl ifanc at eithafiaeth a pham bod hyn yn gallu eu gwneud nhw'n agored i gael eu denu at derfysgaeth;

10. sicrhau bod pob aelod o'u staff yn ymwybodol o ystyr 'eithafiaeth' a sut y defnyddir eithafiaeth i gyfiawnhau gweithgareddau sy'n gysylltiedig â therfysgaeth;
11. roi cyfleoedd i'w staff ddod yn ymwybodol o'r mesurau sydd ar gael i atal plant a phobl ifanc rhag cael eu denu at derfysgaeth a sut i herio'r ideolegau eithafol a allai fod yn gysylltiedig â hynny;
12. sicrhau bod eu staff yn dod yn ymwybodol o brosesau a pholisïau mewnol y sefydliad ar gyfer diogelu plant a phobl ifanc y canfyddir eu bod mewn perygl o gael eu radicaleiddio;
13. ddarparu gwybodaeth i'w holl staff ynglŷn â'r trefniadau Channel lleol;
14. roi cyfleoedd i'w staff ddefnyddio'r wefan 'Educate Against Hate' a'r hyfforddiant cysylltiedig, gan gynnwys modiwl hyfforddi ar-lein y Coleg Plismona ar y dull Channel o asesu risgiau;
15. sicrhau bod eu polisïau ynghylch diogelwch ar y we yn gyfoes a bod eu trefniadau diogelu mewnol yn caniatáu i'w staff roi gwybod am unrhyw bryderon am ddeunyddiau a ddarllenir gan blant a phobl ifanc, naill ai ar y safle neu yn rhywle arall;
16. wirio bod eu polisïau ar ddefnyddio'r we'n gyson â'r cyngor sydd yn y canllawiau *Diogelu Plant: Gweithio gyda'n Gilydd dan Ddeddf Plant 2004 a Chadw Dysgwyr yn Ddiogel*;
17. roi cyfleoedd i'w staff ymgyswngtu â chanllawiau'r Swyddfa Gartref ar y ffyrdd y mae pobl yn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i radicaleiddio plant a phobl ifanc;
18. gydnabod na cheir cyflawni dyletswydd Prevent mewn ffyrdd sy'n gwrthdaro â dyletswyddau statudol allweddol eraill, yn enwedig y rhai sy'n ymwneud â Deddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus;
19. sicrhau bod eu polisïau a'u harferion yn cydnabod bod y ddyletswydd Prevent yn mynd i'r afael â phob math o fygythiad terfysgol i'r DU ac nad yw'n gyfyngedig i eithafiaeth Islamaidd; a
20. gwneud Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb bob blwyddyn i gadarnhau bod Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus wedi derbyn ystyriaeth effeithiol wrth weithredu'r ddyletswydd Prevent.

Atodiad 3

Cyhoeddiadau defnyddiol

Mae'r cyhoeddiadau a restrir isod ar gael ar wefan NASUWT ar:
www.nasuwt.org.uk/prevent.

Cyhoeddiadau NASUWT

EqualiTeach (2016) *Universal Values: Further Ideas and Activities*

EqualiTeach (2016) *Universal Values: Responding Holistically to the Requirement to Promote Fundamental British Values*

NASUWT (2017) *Hate Crime*

NASUWT (2017) *Promoting Equality, Tolerance and Respect*

NASUWT (2017) *Preventing and Tackling Prejudice-related Bullying of Teachers*

NASUWT (2017) *Preventing and Tackling Prejudice-related Bullying of Pupils*

NASUWT (2017) *Tackling Islamophobia*

NASUWT (2016) *Guidance on Forced Marriage*

Race on the Agenda (Rota) (2014) *Free Schools, Equality and Inclusion*

Runnymede Trust (2017) *Visible Minorities, Invisible Teachers: BME Teachers in the Education System in England*

Cyngor a chanllawiau gan y Llywodraeth

Llywodraeth EM (2011) *CONTEST: Strategaeth Gwrthderfysgaeth y Deyrnas Unedig*

Llywodraeth EM (2015) *Prevent duty guidance*

Llywodraeth EM (2015) *Prevent duty guidance: for further education institutions in England and Wales*

Yr Adran Addysg (DfE)/Y Swyddfa Gartref (2015) *How social media is used to encourage travel to Syria and Iraq*

Llywodraeth EM (2015) *Channel Duty Guidance: Protecting vulnerable people from being drawn into terrorism*

DfE (2015) *Keeping Children Safe in Education*

‘Educate Against Hate’ (<http://educateagainsthate.com/>) – Mae'r wefan hon yn darparu cyngor i athrawon, rhieni ac arweinwyr ysgolion. Mae'n darparu gwybodaeth am y cyfrifoldebau sydd gan athrawon ac arweinwyr ysgolion o dan y ddyletswydd Prevent, ac mae'n cynnwys gwybodaeth ymarferol am y ffyrdd y gall athrawon ac arweinwyr ysgolion gyflawni eu cyfrifoldebau.

Mae gan wefan ‘Educate Against Hate’ ddolenni at ffynonellau hyfforddiant, cyngor a chymorth megis: y rhaglen gweithdy WRAP (Workshop to Raise Awareness of Prevent), yr hyfforddiant Channel General Awareness gan y Coleg Plismona, y fideos a'r adnoddau gyda gwrth-naratifau a sgysiau gan ‘Grid for Learning’ Llundain, a gwefan yr Education and Training Foundation (ETF) ar gyfer darparwyr addysg bellach.

Adnoddau eraill a deunyddiau darllen pellach

Centre for Studies in Inclusive Education (CSIE) (2015) *Equality: Making it Happen* (i gael rhagor o fanylion, edrychwch ar: www.csie.org.uk/resources/current.shtml)

Busher, Joel; Choudhury, Tufyal; Thomas, Paul; a Harris, Gareth (Gorffennaf 2017). *What the Prevent duty means for schools and colleges in England: An analysis of educationalists' experiences.*

The Council for Arab-British Understanding www.caabu.org

Ffôn: 029 2054 6080

E-bost: rc-wales-cymru@mail.nasuwt.org.uk

Gwefan: www.nasuwt.org.uk

NASUWT CYMRU
Undeb yr Athrawon The Teachers' Union

Ffôn: 029 2054 6080

E-bost: rc-wales-cymru@mail.nasuw.org.uk

Gwefan: www.nasuw.org.uk

1707057 Cymru